

BREZNO NA SV. KRIŽU

Tomaz Bukovec, JK Vinko Paderšič-Batreja Novo mesto

Med Temenico in Krko leži 7–8 km² velika Dobrniško-Vrbovska kotlina. Na zahodu se nad njo dviga Lisec (565 m), na severu Trebni vrh (581 m) in na vzhodu Ojstri vrh (523 m). Proti jugu je kotlina odprta in se rahlo dviguje.

Po dolini je nekdanj tekkel potok Žibrščica, ki pa sedaj teče približno 20–40 m pod zemljo. Le ob večjih padavinah teče še po površju in sicer do Vrbovca, kjer ponikne v jamo Mišnica (kat. št. 185). Tu se na globini 40 m združita Žibrščica in voda, ki priteče z juga, od Podlipe. Skozi sifon (4x5 m) odteka večje količine vode.

V južnem delu kotline je več izvirov, ki pa večinoma kmalu poniknejo. Podzemne jame, večinoma v južnem oz. osrednjem delu doline, so manjše, globoke od 20–40 m. Zvezo z vodnim tokom imata le Kramarjeva rupa (kat. št. 181 – Dobrnič) in Mišnica. Žal pa sta ti dve jami tudi med najbolj onesnaženimi, saj sta vaški odlagališči mrhovine in ostalih odpadkov.

Po zgradbi, nastanku in globini med temi jamami dokaj izstopa Brezno na Sv. Križu, odkrito septembra 1984 ob prvih raziskovalnih korakih jamarjev iz občine Trebnje.

Vhod v jamo leži v območju vrha Sv. Križ (428 m), 200 m vzhodno od cerkvice na njegovem vrhu. Sv. Križ se strmo dviga nad vasjo Dobrnič. Z grebenom na n.v. 380 m je povezan z Liscem.

Vhod v brezno leži na nadmorski višini 405 m, v bukovem gozdu, na rahlo proti SV padajočem pobočju. Vhod je okrogle oblike s premerom 1 m. Na robu vhoda na JV strani je zemlja, kjer se lepo vidi, kako se vhod širi. Jama se spušča 28 m pod kotom 70°–80°. Strop strmega rova in stene so zasigane, vendar so vsi kapniki zamazani z blatom. Voda s površja spira zemljo in jo odnaša v brezno. Na polici (t.3) se jama razširi. Preide v popolno vertikalo in pade še 18 m do dna, ki je na globini 46 m. Severna stena je en sam mogočen sigast slap, vendar zelo prhek. Od tu (t.4) se jama nadaljuje s tremi rovi: zgornjim (t.4), spodnjim (t.5) ter največjim stranskim. Prva dva sta manjših dimenzij (0,5x0,5), vendar sta polna kamenja, tako da je prehod zaenkrat nemogoč. Stranski rov pa je pravokotne oblike in pada 3 m, nakar se zoži. Po padcu kamna se sliši, da se brezno nadaljuje, vendar blato in ožina tu onemogočata prehod. (Skica stran 40)

Vhodno brezno se na globini 22 m (t.2) razcepi. Proti JV vodi rahlo padajoč rov 2 m do ožine (t.6). Tu preide v rezno-razpoko, dolgo 5 m in široko od 0,5 do 1 m. Razpoka je globoka 8 m (t.7), nakar se razveji v dva rova. Vzhodni se po 8 m zopet razveji (t.8). Prvi krak vodi v 17 m globoko, 5 m dolgo ter 2 m široko brezno (t.9), katerega dno je zasuto s kamenjem, tako da nismo našli nadaljevanja, drugi krak pa se spušča v brezno, ki je globoko 10 m (t.10) in se prav tako konča z ožinami. Ta del jame je srednje zasigan, vendar siga tu ni umazana z blatom. Zelo lepo je vidna prelomnica, ob kateri je nastala jama (vzhod – zahod).

Jama je stopnjasto brezno z lepo vidnim širjenjem od spodaj navzgor. Vsa je zablatena, saj voda spira blato s površja proti dnu jame. Je mlajšega nastanka, na kar kaže relativno slaba zasiganost in še prisotna sigotvornost. Jama je posebna tudi zato, ker je na vrhu hriba in ima za kraške razmere Dobrniške kotline velik globinski potencial (preko 200 m). Vendar bo odkrivanje njenega nadaljevanja težavno zaradi ožin, podornega kamenja in blata.

O breznu na Sv. Križu kroži naslednja zgodba: pred davnimi časi naj bi v to brezno padel graščak z bližnjega gradu. Lizal je kamenje in jedel koreninice, da bi preživel. Ko je ujel polha, mu je navezal trakove svoje obleke na rep. Polharji so ujeli polha, razpoznali znak in nato rešili pogrešanega. Po enem mesecu je od prestanega strahu in izčrpanosti umrl (vir: Režun Martina, knjižnica Trebnje, nekaj podobnega omenja tudi Gams I., Kras, 1974).